

Osnovni pojmovi nauke o književnosti 1 i 2 2018/2019

Preporučena literatura

I Pojam i vrste poetike

Književna teorija, kritika i istorija - formalistički i tradicionalni pristup

1. B. Ejhenbaum, "Teorija 'formalnog metoda'", *Književnost*, Beograd, 1972.
2. V. Šklovski, "Umetnost kao postupak", (u zborniku *Poetika ruskog formalizma*, priredio A. Petrov, Beograd, 1970)
3. R. Jakobson, *Ogledi iz poetike* ("Najnovija ruska poezija", "Šta je poezija?", "Dominanta"), Beograd, 1978; "Lingvistika i poetika" (*Lingvistika i poetika*), Beograd, 1966.
4. Dž. Kaler, "Sosirova teorija jezika", *Sosir, osnivač moderne lingvistike*, Beograd, 1980.
5. V. Erlich, *Russian Formalism, History - Doctrine*, Yale U.P, 1955.
6. P. Medvedev, *Formalni metod u nauci o književnosti* (predgovor Đ. Vuković), Beograd, 1976.
7. R. Velek, *Kritički pojmovi*, "Književna teorija, kritika i istorija", Beograd, 1966.
8. L. Kolakovski, *Filozofija pozitivizma* (I i III poglavlje: "Opšta karakteristika pozitivizma", "O. Kont - pozitivizam epohe romantizma"), Beograd, 1972.
9. Sent Bev, *Književni portreti* (esej o Rasinu, Stendalu ili Balzaku - po izboru), Beograd, 1960.
10. M. Kašanin, "Između orla i vuka", *Izabrani eseji*, Beograd, 1977.
11. I. Ten, *Studije i eseji* ("Uvod u istoriju engleske književnosti"), Beograd, 1954.
12. S. Frojd, *Iz kulture i umetnosti* ("Jedna uspomena iz detinjstva Leonarda da Vinčija" ili "Dostojevski i oceubistvo"), Beograd, 1979.
13. N. Milošević, *Antropološki eseji* ("Antropološki problem u Tolstojevom romanu Ratu i miru" ili "Don Kihot i nihilizam"), Beograd, 1978.

II Tradicionalna istorija književnosti

1. D. Ivanić, "Tekstologija među drugim naukama o tekstu – predmet i metod", *Osnovi tekstologije*, Beograd, 2001.
2. G. Lanson, "Metoda istorije književnosti", "Putevi", Banjaluka, 1966, br.4.

3. Van Tigem, *Uporedna književnost*, Beograd, 1955.
4. A. Veselovski, "Iz uvoda u istorijsku poetiku", *Istorijska poetika*, Beograd, 2005.
5. S. Petrović, "Status tipološkog proučavanja književnosti", "Umjetnost riječi", Zagreb, 1977, br. 3.
6. R. Velek, *Kritički pojmovi* ("Križa uporedne književnosti", "Barok"), Beograd, 1966.
7. E.R. Kurcijus, *Evropska književnost i latinsko srednjovekovlje* (predgovor i poglavlje "Lajtmotiv, topos..."), Beograd, 1996.
8. E. Auerbah, *Mimezis* ("Epilog" i poglavlje po izboru), Beograd, 1968.
9. A. Marčetić, *O novoj komparatistici*, Beograd, 2015.
10. T.S. Eliot, "Tradicijska i individualni talenat", *Izabrani tekstovi*, Beograd, 1963.

III Formalističko i strukturalističko shvatanje književne evolucije

1. Tinjanov, "O književnoj evoluciji" (Poetika ruskog formalizma)
2. Jakobson i Tinjanov, "Problemi proučavanja jezika i književnosti" (Poetika ruskog formalizma)
3. F. Vodička, "Istorija odjeka književnih dela", *Problemi književne istorije*, Novi Sad, 1987.
4. H.R. Jaus, *Estetika recepcije* (predgovor: "Istorija književnosti kao izazov nauci o književnosti"), Beograd, 1978.

IV Formalistička i strukturalistička teorija proze

1. V. Šklovski, "Umetnost kao postupak" (u Poetika ruskog formalizma)
2. B. Ejhenbaum, "Kako je napravljen Gogoljev Šinjel" (u Poetika ruskog formalizma)
3. B. Ejhenbaum, "O' Henri i teorija novele" (u *Književnost*)
4. L. Kojen, "Fabula i siže", *Književna kritika*, Beograd, 1977, br.9.
5. V. Prop, *Morfologija bajke*, Beograd, 1982.
6. K. Levi-Stros, Struktura i forma, *Treći program*, Beograd, 1977, br. 34-35.
7. DŽ. Kaler, "Stil i struktura u prozi", *Savremenik*, br.6, 1976.

V Teorija žanra

1. John Frow, *Genre*, Routledge, London 2015.
2. Ž. Ženet, "Uvod u arhitektst", *Figure*, Beograd, 1984.
3. Ž.-M. Šefer, "Književni žanrovi i žanrovska obeležja teksta", *Poetika*, 2011, br. 1.

Priručnici:

1. B.Tomaševski, *Teorija književnosti*, Beograd, 1972.
2. V. Kajzer, *Jezičko umetničko delo*, Beograd, 1973.
3. R. Velek - O. Voren, *Teorija književnosti*, Beograd, 1965 (ili ma koje kasnije izdanje)
4. A. Kompanjon, *Demon teorije*, Novi Sad, 2002 (ili, bolje: A.Compagnon, *Le Démon de la théorie*, Paris, 1998)
5. Šlomit Rimon Kenan, *Narativna proza*, prev. Aleksandar Stević, Beograd 2007.

Rečnici:

1. O. Dikro - C. Todorov, Enciklopedijski rečnik nauka o jeziku, I/II, Beograd, 1987.
2. Rečnik književnih termina, Beograd, 1985.
3. M.H.Abrams, *A Glossary of Literary Terms*, Boston, 1999 (ili ma koje drugo izdanje)
4. Džerald Prins, *Naratološki rečnik*, prev. Brana Miladinov, Beograd 2011.
5. <http://www.lhn.uni-hamburg.de> (The Living Handbook of Narratology)

Pojmovi za ispit

Pojam i vrste poetike / Književna teorija, kritika i istorija

1. Deskriptivna poetika
2. Normativna poetika
3. Istorijska poetika
4. Retorika
5. Hermeneutika
6. Objašnjenje i razumevanje (Diltaj)
7. Semantička autonomija teksta
8. Poetska funkcija jezika
9. Oneobičavanje
10. Ruska formalna škola

11. Biografizam (biografska kritika)
12. Sociološka kritika
13. Psihološka kritika
14. Arhetip (po Jungu)
15. "Spoljašnji" pristup književnom delu
16. "Unutrašnja" (imanentna) analiza
17. Langue i parole
18. Fiksiran govor
19. Upravljenost prema izrazu
20. Literatura (u opoziciji prema poeziji, u Kročeovom smislu)
21. Poezija (u opoziciji prema literaturi, u Kročeovom smislu)
22. Dulce et utile
23. Multivalentnost

Filološka kritika

24. Filološka kritika (tekstologija)
25. Verzija
26. Redakcija
27. Recenzija
28. Varijanta
29. Protograf
30. Autograf
31. Lakuna
32. Konjektura
33. Popularno izdanje
34. Naučno izdanje
35. Faksimilsko izdanje
36. Diplomatsko izdanje
37. Kritičko izdanje
38. Editio princeps
39. Diplomatika
40. Recenzija (po Lahmanu)
41. Emendacija
42. Arhetip (po Lahmanu)
43. Stemma codicum
44. Atribucija
45. Ateteza
46. Terminus post quem
47. Terminus ante quem
48. Lahmanova metoda u kritici teksta
49. Predmet i zadaci tekstologije
50. Problem autorstva i datiranja književnog teksta

Tradicionalna istorija književnosti

Uporedna književnost

51. Zeitgeist
52. Volksgeist

53. Istorijski relativizam
54. Kauzalno objašnjenje
55. Aistorizam
56. Rasa – sredina – trenutak
57. Explication de texte
58. Istorija ideja (Lavdžoj)
59. Geistesgeschichte
60. Tradicija (Eliot)
61. Književno-istorijski pozitivizam
62. Istorizam i anistorizam
63. Tematologija (Stoffgeschichte)
64. Emisija, transmisija, recepcija
65. Opšta književnost (Van Tigem)
66. Evropska književnost (Kurcijus)
67. Mirage (Kare)
68. Topos
69. Istorijsko-tipološka analogija
70. Svetska književnost
71. Nacionalna književnost

Formalističko i strukturalističko shvatanje književne evolucije

72. Pojam evolucije u književnosti
73. Kanonizacija
74. Estetika recepcije (Jaus)
75. Horizont očekivanja

Teorija proze

Stilistika

76. Fabula - siže
77. Motivacija (po ruskim formalistima)
78. Lajtmotiv
79. Skaz
80. Roman i novela (Ejhenbaum)
81. Ich-Erzählung
82. Er- Erzählung
83. Pripovedač: određenje i vrste
84. Implicitni autor
85. Narrativne situacije (Štancl)
86. Tačka gledišta – perspektiva – fokalizacija
87. Tok ili struja svesti
88. Unutrašnji monolog
89. Solilokvij
90. Doživljeni govor (slobodni indirektni stil)
91. Funkcija (Prop)
92. Tropi

Teorija žanra

93. Klasično i moderno shvatanje žanra
94. Kročeovo shvatanje književnog žanra
95. Ideja o čistoti i hijerarhiji žanrova
96. Epske vrste
97. Lirske vrste
98. Dramske vrste
99. Lirika, epika, dramatika - lirsko, epsko, dramsko
100. Jednostavne forme (Joles)
101. Arhitekstualnost
102. Intertekstualnost
103. Paratekstualnost
104. Hipertekstualnost
105. Metatekstualnost

Teme za ispitni esej

1. Književna teorija, kritika i istorija: pojmovi i njihov međuodnos
2. Umetnički govor jeste govor upravljen prema izrazu. On, međutim, nije svojstven samo umetničkim delima, i suštinu tih dela ne čini umetnički govor.
3. Poetska funkcija jezika projektuje princip ekvivalentnosti sa ose selekcije na osu kombinacije.
4. Psihoanaliza i tumačenje književnog dela
5. Književnost je dokument vremena.
6. Postojeće istorije književnosti su bilo istorije civilizacije, bilo zbirke kritičkih oglada, zato što književnost kao književnost nema istoriju.
7. Književno delo ne može se valjano razumeti ako se ne poznaje biografija njegovog autora.
8. Pesnik nije imanentan pesmi.
9. Usporedna, opšta, svetska i nacionalna književnost: pojmovi i njihov međuodnos
10. Istorija nacionalne književnosti jeste jedini prirodni oblik istorije književnosti.
11. Van Tigemova ideja opšte književnosti i Kurcijusova ideja evropske književnosti
12. U čitanju dela neka sa Rasinom bude Rasin, sa Igoom Igo.
13. U književnosti nova forma se ne javlja da bi izrazila novi sadržaj, već da bi zamenila staru formu.
14. Problem pravca razvoja književne evolucije ne može biti rešen bez ispitivanja odnosa između književnog niza i drugih socijalnih nizova.
15. Istorija književnosti blisko je povezana sa ostalim istorijskim nizovima: svaki od tih nizova zasniva se na kompleksnom sistemu strukturalnih zakona koji su za njega specifični.
16. Horizont očekivanja omogućava da se umetnički karakter dela odredi prema vrsti i stepenu njegovog delovanja na izvesnu pretpostavljenu publiku.
17. Formalistička teorija proze
18. Kada kažemo da je *Ilijada* spev, šta smo time rekli o *Ilijadi* ?
19. Književnost je zbir pojedinačnih pesama, drama i romana koje nose isti naziv.
20. Problemi književno-istorijske periodizacije

Stilske figure

1. I. Tartalja, *Teorija književnosti*, »Eufonija« (str.81– 83); »Povezivanje reči i stilske figure« (111–131); »Figure iskaza kao tropi« (131– 138); »Figure kazivanja« (139– 141)
2. M. Solar, *Teorija književnosti*, tropi - promena značenja reči; figure riječi, inverzija - promena mesta u rečenici; figure konstrukcije (sintaksičke figure); stilske figure u užem smislu; glasovne (zvučne) figure - figure dikcije; figure misli

Poređenje (comparatio); T 127-129; S. 72 (parabola), K 142
Slovenska antiteza; T 129; S 73
Kontrast ili antiteza; T 129- 130; S 72 - 72, VV 225, K 130
Metafora; T 132- 135, To 28 - 31, S 64 - 66, VV 214, 221 - 225, K 129, 143 - 146
Personifikacija; T 141- 143, S 66, K 129
Alegorija; T 145- 146, 156, To 35 - 37, S 68, VV 215 216
Epitet; T 124- 127, To 31 - 35, S 67 - 68, K 120 - 121 (atribut), 122, 167; stalni epitet, T 125, To 33, S 68; ukrasni epitet, VV 225
Perifraza, T 127, To 40, VV 208, 225, K 128
Metonimija; T 135, To 37 - 39, S 66, VV 221 - 223, K 128
Eufemizam; T 127, To 39, S 67, K 128
Ironija; T 152- 154, To 39, S 74, K 128
Sarkazam; RKT 693
Litota; RKT 401- 402, To 39, S 73 -74, K 128
Simbol; T 155, S 68 - 69, VV 215 - 216
Amblem (emblem); T 157, RKT 17- 18
Sinestezija; T 126, K 147 - 148
Paradoks; 130- 131, S 75, VV 225
Aluzija; T 137- 138, K 127 - 128
Hiperbola; T 136- 137, S 79, VV 204, K 128
Gradacija; T 118, S 74 (klimaks/antiklimaks), K 132
Tautologija (ponavljanje); T 117, K 130 - 132 (sinonimi, sinonimna dvojna formula, kumulacija: nizanje i gomilanje)
Apostrofa; T 123, RKT 42- 43
Retorsko pitanje; T 123- 124, To 48 - 49, S 70 - 71 (retoričko pitanje)
Elipsa; T 120- 121, To 45 - 46, S 71, K 171 - 172
Asindet / Polisindet; T 118, S 71 (asindeton i polisindeton)
Lirski paralelizmi; S 63 – 64, T 115 (figure ponavljanja)
anafora, T 115, To 53 - 54, S 63, K 133 - 134
epifora, T 115, S 63, K 134
simploha, T 116, S 63 (simploka)
palilogija, RKT 518- 519, T 115- 116 (anadiploza)
refren, T 98
Onomatopeja; T 81, To 65 - 66, S 63, K 114 - 116 (simbolika glasova 116 - 117; glasovna muzikalnost 117 - 119)
Igra reči (ma); T 113- 114, VV 221, K 126
amfibolija, RKT 18
homonimi, T 113
kalambur, K 126
Varvarizmi, dijalektizmi, arhaizmi, neologizmi, prozaizmi; To 20- 41
Katahreza; T 135, To 30, VV 225, K 129
Oksimoron, T 126, To 34, S 75, VV 225, K 129
Sinegdoha (pars pro toto); T 136, To 38 - 39, S 66 - 67, VV 221, K 128
Anakolut; T 119, 122- 123, To 43 - 44, K 171
Silepsa; RKT 721, To 44 (sileps)
Inverzija; T 119- 120, To 47, S 70, K 167
Hijazam; RKT 241, To 48, K 134 - 135
Paranomazija; RKT 528- 529, K 126
Poliptoton / Paregmenon; UK 248

Paralelizam; T 116- 117, K 133
Epanalepsa; K 134
Zeugma; RKT 887- 888, K 135 - 136
Versus rapportati (nabrajujući stihovi); K 151
Hiperbaton; RKT 245, K 167
Parataksa / Hipotaksa; RKT 525, 246, K 168 – 171

Legenda:

T I. Tartalja, *Teorija književnosti*

To B. Tomaševski, *Teorija književnosti*

S M. Solar, *Teorija književnosti*

K V. Kajzer, *Jezičko umetničko delo*

VV R. Velek i O. Voren, *Teorija književnosti*

RKT *Rečnik književnih termina*, Nolit, Beograd, 1985.

UK *Uvod u književnost*, ur. Škreb i Stamać, Zagreb, 1961. ili ma koje kasnije izdanje